

Hare Excellentie mevrouw S. Dijkma
Staatssecretaris van Economische Zaken
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC DEN HAAG

Briefnummer
14/11.174/vBe/Dey

Den Haag
13 augustus 2014

Excellentie,

Afgelopen maandag vond constructief overleg plaats tussen Staatssecretaris Dijkma, het ministerie van Buitenlandse Zaken en vertegenwoordigers van ondernemingen en sectoren - aangesloten bij VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO Nederland - die direct getroffen worden door de Russische sanctiemaatregelen. De aanwezigheid van de Staatssecretaris en de uitwisseling van inzichten werden zeer gewaardeerd.

De Russische importstop volgt niet onverwacht op de eerdere EU-maatregelen. De vormgeving en doel van de sancties werden echter pas duidelijk na de Russische aankondiging, en treffen gericht specifieke sectoren, in het bijzonder de land- en tuinbouwketen. Mede door de aard van de producten die dit betreft, is dit op korte termijn niet door de markt op te vangen. VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO Nederland zijn dan ook van mening dat maatregelen genomen moeten worden om te voorkomen dat specifieke groepen ondernemers disproportioneel zwaar getroffen worden door algemeen beleid.

Met het oog op de Europese Meeting op het hoogste ambtelijke niveau op donderdag 14 augustus in Brussel over de ontstane situatie, informeren wij u over de (potentiële) omvang van de schade voor de getroffen sectoren en doen wij u een voorstel voor maatregelen die op korte en langere termijn de schade kunnen beperken en getroffen ondernemers ontlasten.

VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO Nederland achten het allereerst van groot belang dat er een gemeenschappelijk beeld ontstaat van de omvang van de potentiële schade. Een eerste inventarisatie bij getroffen ondernemers levert op dat met meer effecten rekening moet worden gehouden dan de directe export naar Rusland. Dit exportcijfer van het CBS geeft volgens ondernemers een onvolledig beeld van de potentiële financiële gevolgen die Nederlandse ondernemers kunnen ondervinden.

Buiten beschouwing blijft volgens ondernemers in de eerste plaats de export van Nederlandse geproduceerde goederen via andere landen naar Rusland. Vele geboycotte producten werden in de praktijk geëxporteerd via landen als Litouwen, Polen en Finland geëxporteerd naar Rusland. Zo vertegenwoordigt alleen al de export van voedingstuinbouwproducten via Litouwen naar Rusland een waarde van 350 mln. Export naar andere EU-landen (intracommunautaire handel) komt maar ten dele in de statistieken van de nationale statistische bureaus, omdat alleen voor de export naar niet-EU landen een meldingsplicht bestaat.

In de tweede plaats blijft in de genoemde 527 mln. buiten beeld omzetverlies door prijsdaling. Dit treedt met name op bij producten die getypeerd worden door specifieke kenmerken, zoals de onmogelijkheid van voorraadvorming van dagverse producten. Disproportionele prijseffecten zijn het gevolg, waarbij bijvoorbeeld de land- en tuinbouwsector rekening houdt met ernstige prijsdalingen op korte termijn. Bij wijze van vuistregel kan ermee worden gerekend dat een gemiddelde prijsdaling van 10 % gelijk staat aan een omzetverlies van $\frac{1}{4}$ á $\frac{1}{2}$ mld. op maandbasis. Een maandenlange voortzetting van een prijsval resulteert in zeer hoge verliezen aan inkomsten. De prijsval werkt als een olievlek voor de potentiële omvang van de schade.

De potentiële schade op korte termijn kan al met al veel omvangrijker zijn dan het cijfer uit de exportstatistiek aan directe export aan Rusland representeert. De financiële gevolgen worden niet alleen ondervonden door de producenten van de geboycotte goederen, ook intermediaire sectoren zoals de transportsector ondervinden de negatieve economische gevolgen.

Behalve de korte termijn effecten, zijn er gevolgen voor de langere termijn. Rusland zal, zolang de boycot geldt, zeer actief gaan zoeken naar nieuwe toevoerkanalen, waardoor ondernemingen uit andere delen van de wereld beter voet aan de grond krijgen op de Russische markt. Hiermee verliezen Nederlandse ondernemingen ook voor de langere termijn een met veel moeite opgebouwde marktpositie in Rusland.

Wij zijn graag bereid met het ministerie van Economische zaken nader overleg te voeren over de precieze economische gevolgen van de sancties. Op basis van onze huidige inzichten stellen wij wel vast dat zonder nader beleid sprake is van onevenredige gevolgen voor de getroffen sectoren, die met name vanwege prijseffecten zeer substantieel kunnen worden. Hier moet ons inziens als eerste tegenwicht worden geboden door beleid op EU- en nationaal niveau:

- Het tot stilstand brengen van de prijsval op de markten waar dat voor ondernemers gelet op de aard van de producten en de huidige marktwerking anders onvermijdelijk is;

- Flankerende maatregelen ter ondersteuning van ondernemingen, waarmee tegemoet kan worden gekomen aan alle ondernemingen die directe schade van de sancties ondervinden;
- Gezamenlijke inspanningen gericht op afzetvergroting, onder meer voor toetreding en vergroting van afzet op andere markten en promotie.

Meer concreet zien wij bij de uitwerking van deze *drie beleidsporen* het volgende voor ogen:

Voorkoming olievlek via prijsval

Prioritair voor op de korte termijn vormt ons inziens het nemen van volumemaatregelen in de land- en tuinbouwsectoren, waarbij nu de grootste prijseffecten optreden, om toelopende schade voor deze sectoren te voorkomen. Bij verse producten, zoals groente en fruit, is door vraaguitval een acute situatie ontstaan door een forse prijsval voor deze producten. Deze schade is met andere woorden onontkoombaar en zal een olievlek hebben als er geen maatregelen worden genomen waarmee geïntervenieerd wordt op de markt, zodat normale prijsvorming kan worden gehandhaafd.

Er zijn maatregelen te treffen die nationaal genomen kunnen worden binnen de Gemeenschappelijke Marktordening voor groenten en fruit en er zijn maatregelen waarover binnen Europa afstemming zou moeten plaatsvinden. Op vrij eenvoudige wijze is het nu al te realiseren dat een deel van de productie uit de markt wordt genomen in de vorm van interventie, groen oogsten of niet-oogsten op basis van het zogenaamde crisisbeleid. Hierbij kan voorbeeld worden genomen aan de maatregelen die er naar aanleiding van de EHEC crisis in 2011 zijn genomen. De kosten voor deze maatregelen zullen conform de EU verordening voor de helft gedragen worden door de EU vanuit het budget voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid en voor de helft door de telers zelf.

Deze maatregelen beperken zich momenteel wel tot de erkende producentenorganisaties. Het nationaal bieden van deze toestemming door het crisisbeleid open te stellen voor deze situatie, zal voor die sectoren nuttig kunnen zijn die reeds een hoge organisatiegraad kennen. Om prijsdaling ook daadwerkelijk te voorkomen, zal er intensief overleg moeten plaatsvinden met de landen die ook een substantiële marktpositie voor deze producten hebben.

Daarnaast is het van belang en effectief als er ook een Europese openstelling van het crisisbeleid voor telers die niet aangesloten zijn bij de erkende producentenorganisaties zou worden gerealiseerd. Aangezien dit een uitbreiding betekent van het bestaande instrumentarium, verzoeken wij u hiervoor toestemming te bepleiten bij de Europese Commissie. De Europese Commissie heeft reeds deze toestemming gegeven voor perziken en nectarines en lijkt bereid te zijn dit ook voor andere producten te overwegen.

In dit kader is het van groot belang dat er een crisisfonds komt voor alle producten, zodat iedereen van deze maatregelen gebruik kan maken. Tenslotte is het van belang om voor telers en telersverenigingen de mogelijkheid te bieden om gezamenlijk tot afspraken te komen om tot daadwerkelijke volumemaatregelen te komen. Voor zover dit strijdig is met Europese regelgeving dient hiervoor tijdens de duur van de boycot een uitzondering te gelden.

Flankerend crisisbeleid

In de tweede plaats achten wij het noodzakelijk ondernemingen met substantiële omzetsderving bij te staan met tijdelijke flankerende crisismaatregelen zoals ook van toepassing in 2009/2010. Wij denken hierbij aan garantieverlening op kredietverlening die het banken mogelijk maakt de ondernemingen van financiering van vooral werkkapitaal te blijven voorzien. In de tweede plaats bespreken we graag de toepasselijkheid van de regeling werktijdverkorting (deeltijd WW) om ondernemingen tijdelijk te ontlasten van doorlopende personeelskosten. Ons bereiken signalen dat dergelijke maatregelen in bijvoorbeeld België al worden getroffen. In de derde plaats kan fiscaal ontlasting worden geboden door voorlopige belastingaanslagen van getroffen ondernemingen op verzoek te verlagen, teruggaven versneld te behandelen en tijdelijk soepeler om te gaan met de inning van belastingsschulden. Voor de betreffende ondernemers zou het evenals in 2009/2010 ook mogelijk moeten worden de Belastingdienst om uitstel van betaling te verzoeken of in overleg met de Belastingdienst een betalingsregeling te treffen.

Afzetbevordering via alternatieve markten en promotieactiviteiten

Ondernemers zullen vanzelfsprekend zich extra inzetten voor omzet op alternatieve markten. De verwachting is ook dat er extra kansen ontstaan doordat landen die buiten de Russische boycot vallen, juist hun export naar Rusland zullen vergroten. Bovendien zullen sectoren zich ook moeten voorbereiden op structureel negatieve impact op de marktpositie op de Russische markt. We moeten ons hierbij wel realiseren dat dit processen van lange adem zijn en niet van de ene op de andere dag gerealiseerd. Het is wenselijk dat de overheid en de diplomatieke posten sectoren daar waar mogelijk faciliteren bij het bewerken van deze markten. Dit vereist een extra handelspolitieke inzet om eventuele handelsbelemmeringen zo veel mogelijk weg te nemen, het faciliteren van kredietverzekeringen, ondersteuning in de informatie over wetgeving en toegangseisen voor nieuwe markten en een impuls in de marktwerkingstrategieën die sectoren samen met de diplomatieke posten opstellen.

Via promotie kan de export en nationale consumptie via sectorspecifieke initiatieven ook worden vergroot. Dat kan door al bestaande initiatieven daartoe een impuls te geven en waar mogelijk nieuwe acties te starten, bijvoorbeeld voor groenten en fruit. De EU kent financiële regelingen om dit

soort initiatieven mogelijk te maken, waarbij de uitvoerbaarheid van deze regelingen laagdrempelig dient te zijn.

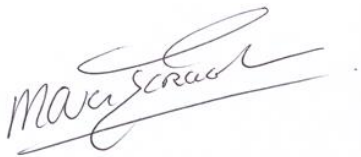
We hopen dat het kabinet bovenstaande voorstellen wilt betrekken in haar overleg en in de High Level besprekingen in Brussel. Graag zetten we op korte termijn het constructieve overleg dat we hebben met het kabinet voort om de gevolgen van de sancties voor Nederlandse ondernemingen en het beleid om de schade te beperken te bespreken.

Deze brief zonden wij heden eveneens aan de Minister-President, de Minister van Economische Zaken en de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

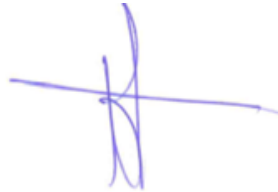
Hoogachtend,

Hans de Boer
VNO-NCW

Michaël van Straalen
MKB-Nederland

Albert Jan Maat
LTO Nederland